Samuel Owens efterlevande

BOUPPTECKNINGEN AVSLÖJADE att Samuel Owen inte efterlämnade mycket till sina arvingar, nästan bara enklare husgeråd, varav sex lufter nättelduksgardiner som fanns kvar från hans föregående äktenskap samt en del böcker och ritningar. Begravningskostnaden svarade Carl Oscar Strindberg för.[325]

Efter Samuel Owens död flyttade hans änka Lisette till sin bror Carl Oscar Strindbergs hem. I *Tjänstekvinnans son* berättar August Strindberg om sin gamla faster, som levde som en fin dam ända till år 1880:

> Faster hyrde två rum av våningen. Hon var änka efter en berömd engelsk uppfinnare och fabriksägare, som slutat med ruin. Hon hade pension, på vilken hon levde med två döttrar med fin uppfostran. Hon var aristokrat. Hade haft ett lysande hem, hade umgåtts med notabiliteter. Hon hade älskat sin bror, icke gillat hans äktenskap, men tagit hans barn till sig under det stormen gick över. Hon var klädd i spetsmössa, och kysstes på hand. Lärde brorsbarnen att sitta rätt på stolen, hälsa vackert och uttrycka sig vårdat. Hennes rum buro spår av förgången lyx och talrika och förmögna vänner. En stoppad jakarandamöbel med virkade överdrag i engelska mönster. Den avlidne mannens byst, klädd i vetenskapsakademiens frack och med vasaorden. På väggen ett stort oljeporträtt av fadren i borgerskapets majorsuniform. Detta trodde alltid barnen att det var en kung, ty han hade så mycket ordnar, vilka senare befunnos vara Frimurarordens insignier. Faster drack te och läste engelska böcker.

Även om denna bok är en roman är det sannolikt att beskrivningen stämde in på Lisette Owen.[326]

August Strindbergs systrar Anna von Philp och Nora Hartzell har också skildrat något om fastern Lisette i boken *Strindbergs systrar berätta*:

> Hon var en nobel, men ganska amper gammal dam – med ett förnämt och belevat sätt att föra sig. Faster Owen intresserade sig mycket för oss brorsbarn, och ofta hörde man henne samspråka med de uppväxande gossarna för att instruera dem i skick och fina seder.[327]

Fyra av Samuel Owens barn med Anne Spen Toft levde till vuxen ålder. De fick alla ett liv med anknytning till faderns yrke, och tre av dem var med om att bygga upp den expanderande finländska verkstadsindustrin.

En bakgrund till deras kontakter med Finland var att apotekaren John Julin från Åbo besökte Owens verkstad i september 1815. John Julin ägde akademiapoteket i Åbo men var också intresserad av mekaniska frågor. Det som väckte hans största intresse i Owens verkstad var nog den ångmaskin som drev olika arbetsverktyg.[328]

Några år efter sin hemkomst till Åbo började John Julin planera att införa ångbåtstrafik i Finland. År 1820 köpte han andelar i Gamla skeppsvarvet i Åbo. När Fiskars bruk utbjöds till salu 1822 övertog John Julin denna anläggning och lämnade apoteksbanan. Han började bygga ut Fiskars med ny utrustning för att kunna tillverka olika typer av produkter.

De första av Owens barn som sökte sig österut var Anne Spen Tofts och Samuel Owens två äldsta barn, William och Francis. De lämnade hemmet i Stockholm ungefär samtidigt med föräldrarnas skilsmässa 1817. William Owen, som en kort tid arbetat som mekaniker vid faderns verkstad, flyttade till Åbo där han fått tjänst som bruksbokhållare. Några år senare arbetade han som maskintekniker i S:t Petersburg. Francis Owen gifte sig med Charles Peilhart som ett par år varit elev hos Owen och sedan fått en tjänst som verkmästare vid Fiskars bruk. Paret flyttade till Finland men Charles Peilhart avled redan 1825, och Francis återvände då till Stockholm. Där träffade hon David Cowie, en skotte som fått arbete hos Owen. Denne hade fru och tre barn, men detta äktenskap upplöstes snart och Francis och David Cowie gifte sig 1835.

I slutet av december samma år kom Cowie överens med en annan av Owens elever, Anders Thalus Ericson från Nya Kopparberget, att de bägge skulle flytta över till Finland. De träffade ett avtal med John Julin vid Fiskars att denne skulle uppföra lämpliga byggnader för en ny verkstad och fick även med sig flera andra svenska arbetare. Våren 1837 reste Julin över till Sverige och lockade över en hel liten koloni arbetare till Fiskars. Han köpte även en större järnsvarv från Samuel Owen och uppförde sedan ett stort gjuteri med mekanisk verkstad i Fiskars.

Ericson och Cowie startade år 1842 en egen verkstad i Åbo som fick heta Ericson & Cowie. Verkstaden gick bra och redan 1846 byggde de en första ångslup med järnskrov för trafik till fritidsområdet Runsala utanför Åbo. Den fick också heta *Runsala*.

Den yngste sonen i Owens första familj, Samuel Owen Junior, stannade länge kvar i faderns tjänst som elev. Han tjänstgjorde även som maskinist, bland annat på ångfartyget *Stockholm*. I början av 1830-talet gifte han sig med Elizabeth Adams, en dotter till järnarbetaren Lucas Adams, som fått arbete hos Owen 1829. Efter faderns konkurs försökte Samuel Owen Junior försörja sig på olika sätt och var bland annat år 1847 övermaskinist på flottans ångfartyg *Nordstjer-*

nan.[329] År 1851 flyttade han med familjen till Åbo, där han skulle bli maskinchef på ångfregatten *Rurik* som höll på att färdigställas vid Ericson & Cowies verkstad.[330]

Efter Krimkrigets utbrott 1854 fick Samuel Owen Junior arbete vid det stora statliga verkstadsföretaget vid Kolpino inte långt från S:t Petersburg. Det var tack vare skotten William Crichton, som arbetat som verkstadschef vid Ericson & Cowies fabrik i Åbo och var förlovad med Owen Juniors dotter Anne Owen. William Crichton fick genom släktingar en plats som chefsingenjör i Kolpino-fabriken, och det var då han ordnade arbete även åt Samuel Owen Junior. I november 1854 gifte sig Anne Owen och William Crichton i S:t Petersburg.

För Samuel Owen Junior och andra med engelsk bakgrund blev tiden efter Krimkrigets utbrott mycket svår. Han fick ofta ta olika tillfälliga arbeten, och under sina sista år var han tillbaka i Åbo och hjälpte då Crichtons barn att lära sig engelska.

Pionjären John Julin köpte omkring 1860 den andel i Ericson & Cowies verkstad i Åbo som Anders Thalus Ericson ägt. Han föreslog William Crichton att överta David Cowies andel så att de tillsammans kunde förnya verkstaden. Den övertogs 1862 av William Crichton och utvecklades till ett stort skeppsvarv.

Yngsta dottern i Samuel Owens första äktenskap Mary Ann lärde känna mekanisten Pehr Adolph Serrander när han åren 1820–24 arbetade som elev vid Owens verkstad. År 1825 blev Serrander verkmästare vid Åkers styckebruk, men han fortsatte att ha kontakt med Mary Ann Owen, och år 1828 gifte de sig. Ägaren till Åkers styckebruk, Martin von Wahrendorff, och Pehr Adolph Serrander lär dock haft svårt att samarbeta, och redan 1829 avgick Serrander från uppdraget som verkmästare för att istället arrendera von Wahrendorffs gård Berga.

I äktenskapet med Brita Carolina Swedell hade Samuel Owen fått två barn. Av dem överlevde bara dottern Ebba Theresia Carolina till vuxen ålder. Hon gifte sig 1844 med Ernst Wilhelm Sasse, som på 1830-talet arbetat som elev hos Owen och senare blev löjtnant vid Flottans mekaniska kår.

I det tredje äktenskapet, med Johanna Magdalena Elisabeth (Lisette) Strindberg, fick Samuel Owen nio barn, varav åtta överlevde till vuxen ålder. Den äldste sonen Edmund Owen blev sjökapten och gifte sig 1851 med Ulrika Bergman. I bouppteckningen för Samuel Owen 1854 angavs Edmund vara på resa till Bahia i Sydamerika. Bolivar Owen emigrerade till USA och gifte sig där 1853 med Marie Armantine Arthenoise Guyol de Guironde. När fadern avled 1854 var Bolivar Owen bokhållare i S:t Louis. År 1880 var han banktjänsteman i samma stad. Dottern Johanna Mathilda (Thilda) Owen gifte sig 1874 med notarien i riksgäldskontoret August Emanuel Neijber, född 1820, i dennes andra gifte. Edward Owen fick arbete som bokhållare vid Åkers styckebruk och var 1880 anställd som bruksförvaltare vid The Gellivara Company Limited i Luleå. Han gifte sig 1860 med Mathilda Charlotta

Zetterwall. Alfred Owen emigrerade liksom Bolivar Owen till USA. Vid faderns bortgång var Alfred Owen mekaniker i New Jersey. Theodor Owen var 1854 lantmätare i Örebro och gifte sig 1873 med Edla Maria Hallgren, född 1850. De fick 1874 dottern Signe Maria Elisabet, som gifte sig med Samuel (Sam) Jansson och 1906 fick sonen Anders Teodor Sam Owen Jansson Han intresserade sig mycket för Samuel Owens historia och såg till att viktigt källmaterial togs tillvara. Benjamin Owen var den tredje i brödraskaran som emigrerade till USA. Han arbetade som musiker i New York och gifte sig 1863 med Kate Osborne. När modern avled 1880 var Benjamin Owen musikprofessor i Chicago. Yngsta dottern Desideria Elisabeth förblev ogift.

Samuel Owen. Byst i gips av bildhuggaren Carl Eneas Sjöstrand 1854. Runt halsen bär Owen riddartecknet för Vasaorden.